

vii. / 3849 - 100 / 1934-35. 1934 xii. 14. negyves nyolcvétszáz
viii. / 3963 - 214 / 1934-35. 1935. iii. 22. tizenkét egyhuzsereg
" 4059 - 310 / 1934-35. " vi. 14. tizenhárom nyolcvétszáz

Széchenyi György emlékére. 1912. július 24.
göd. nash.

avatói átirat : 79 / 1935-36. júl. 2. a.

szep : 1935. sept. 24. - en

ÁLLAMTUDOMÁNYI M. KIR. TISZA ISTVÁN EGYETEM NYELVTUDOMÁNYI
JOG ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KARA.

ÉVK: 1935 SZÉK 1

43

szám.

Előirat: _____

1935

—1936.

Utóirat: _____

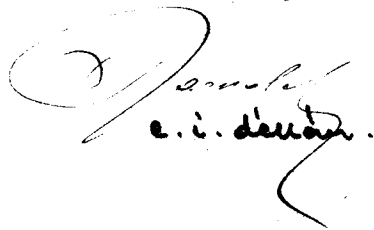
Pínálakra kiadatile:

Dr. Gyentébrri Hun Béla

" Tóth Lejós

professzor matematik.

Belrecsú 1935. évi szeptember 19.-án.

e. i. dékány.

DOKTORI ÉRTEKEZÉS.

A különböző alapfogalmi forrás-
műveiből nem kiváltt egyes nevezet-
juttai. De bennük ismét dolgozott és
elismerték.

Elfogadom.

Debrecen 1955. sept. 21.

Dr. Kiss Péter

Elfogadom
1955. 23/IX

Dr. Kiss Péter

A

H Á Z A S S Á G I N T É Z M Á N Y É N E K
F E J L Ő D É S É R Ő L .

I r t a :

G Á B O R T I B O R
jogszigorló.

D E B R É C E N .

1935 évi VI.hó.

A 2685

F O R R Á S M U N K Á K :

- 1./ dr.Huszar Elemér: Egyházjog.
- 2./ dr.Schermann Egyed:Házasság a jog és erkölcs szempontjából.
- 3./Reiner János: Az egyházi házasságkötési-jog tanának kifejlődése.
- 4./Báró Rószner Ervin:Régi magyar házassági-jog.
- 5./Kováts Gyula:A házasságkötésMagyarországon.
- 6./dr.Hanuy Ferenc:Jegyesség és házasságkötési forma kifejlődése a"Ne Temere"dekrétumig.
- 7./Kálvin Könyvtár 10/11.sz.:A házasság,a család és a gyermek.

T A R T A L O M !

A házasság mibenléte, lényeges tulajdonságai, -
és felbontása.....2.old...
Sponsalia de futura, Sponsalia de praesenti..13..".
A magyar házassági jogfejlődés, a tridentini
reform.....25..".
Vegyes házasságok a "Tametsi" után, protestáns
jogfejlődés.....38..".
Az 1894/31.t.c., újabb reformtörekvések..47..".

A házasság mibenléte, lényeges tulajdonságai

és felbontása.

A házasság, mint természeti intézmény egy férfinak egy nővel való törvényes, osztatlan, állandó szövetkezése, utódok létrehozására s a házasság többi céljainak elérésére. Istennek rendelésén alapszik, aki az emberi nem fenntartására s az egymásnak nyújtandó kölcsönös segély céljára rendelte.

A kulturtörténet és ethnológia legkiválóbb képviselői szerint a család valamilyen alakban minden népnél megtalálható s annak alapja a nemek monogam és állandó összekötetése; az evolucionalisták elmélete az egyes népeknél feltalálható nemi eltévelyedések általánosításán alapszik. A természet is a

nemek házassági összeköttetését követeli, mert csakis a házassággal valósulnak meg azok a célok, melyeket a természet, ill., annak alkotója a nemiséggel s a nemi ösztönnek szándékol.

A házasság részint testi, részint lelki összeköttetés. Mint testi összeköttetés, tényként tűnik fel, mint lelki összeköttetés szentségi jellege domborodik ki.

Ténynek fogjuk fel, ha egy szabad férfiúnak és nőnek gyermeknemzésre és nevelésre való törvényes szerződését látjuk benne, másrészt szentség a házasság, "egy megkeresztelt szabad férfiúnak és nőnek egybekelési szerződése, mely kegyelmet jelent és közöl." /dr. Sohermann: A házasság c.

művének 5.old./

A házasság, mint szentség, azonos a szerződéssel, melyet Krisztus szentségi méltóságra emelt a keresztényeknél. Szentségi jellegének következményei: a megszentelő kegyelem gyarapodása és jog azon segítő kegyelmekre, melyek a házas állapothoz szükségesek.

A házasságnak, mint szerződésnek következményei: házassági kötelék, debitum conjugale, gyermekek törvényessége, együtt lakás, javak közössége, ,...stb...

Főcélja a házasságnak a gyermeknemzés, valamint azok felnevelése, másodrendű célja kölcsönös támogatás az összes kötelesekben /Gen.2.18./a concupiscentia csillapítása./1Cor.7.9./.

l. 69-70 l.

A házasságnak két lényeges tulajdonsága van:egysége és felbonthatatlansága!

Az egység azt jelenti, hogy csak egy nő kötheti egy férfivel,tehát az egység kizárja a polygyniát;a felbonthatatlanság tekintetében pedig belső és külső felbonthatatlanságot kell megkülönböztetnünk: az előbbinél fogva maguk a felek,az utóbbinál fogva pedig más külső tekintély sem bonthatja fel.

A házasság a természetjog alapján felbonthatatlan!De csak az önkényes felbontás ellenkezik az elsődleges természeti törvényekkel,míg a korlátozott felbontás a természet másodlagos parancsai ellen van, azért Isten,a természet szerzője maga,vagy

az Egyház által felmentést adhat a felbont-
hatatlanság alól. Ilyenkor köteléki felbon-
tásról beszélünk. Vannak esetek, mikor a há-
zassági kötelék épségben tartásával, csak a
házassági életközösség szakad meg: ez az
ágytól és asztaltól való elválasztás. "Deus
quos coniunxit, homo non separet"- mondotta
Krisztus. Természetesen ezt az elvet a ma-
ga töretlenségében nem vitték keresztül,
kivételes eset volt mindjárt a nő házasság-
törése, de az sem megtiltva, sem kimondva nincs,
hogy az elvált felek új házasságot köthet-
nek -e.

Eleinte ugyanis az a felfogás
uralkodott, amely a 314-i Concilium Arela-
tense határozatában is kifejezésre jut:

v bontják fel azt, ami consensus mutius-sal

" az ifju embereknek, kik feleségeiket házasságtörésben rajta kapják, amennyire lehetséges, azt kell tanácsolni, hogy feleségeik életében, dacára az általuk elkövetett házasságtörésnek, más feleségeket ne vegyenek; /Báró Roszner: Házassági jog 299 l./.

A régibb korban, az adás-vevés és nőrablás utján szerzett házasságban a férjnek egyszerű tulajdonjoga volt a nőn, ekkor a férfi szabad tetszése szerint bármikor elszithatta feleségét. Később, a nő jogi önállóságának elismerésével kifejlődött az a felfogás, hogy dissensus mutuus általVjött létre.

Az egyoldalú elválás legáltalánosabb indoka volt a nő házasságtörése. Igen érdekes, hogy jogemlékeink szerint a férjnek csak egy

esetben volt joga a házasság felbontására, míg a nőnek ezzel szemben három esetben; a germán népjogban pedig a férjnek engedték meg több esetben a házasság felbontását.

Később, mikor a nők jogi helyzetében változás állt be, a nőt is feljogosították az egyoldalu válás kezdeményezésére.

Igy feljogosította a nőt egyoldalu elválásra a hűtlen elhagyás, ha a neje iránti gyűlöletből a férj magát rabszolgaságba adta, vagy ha a férj hamisan vádolta meg nejét házasságtöréssel.

A második ezstergomi zsinaton történt az első kísérlet, hogy a nemzeti jogfejlődés által létesített elválási jog helyébe a házasság felbonthatatlanságát hirdető

egyházi dogma lépjen, de a zsinat törekvését nem nagy siker koronázta, mivel jogemlékeink szerint a felbonthatatlanság dogmája csak "scilicet sine lege et absque causa" fenntartással fogadtatott el.

Ezzel szemben az Anjou-korban kétségtelenül elismertetett a házasság felbonthatatlanságának dogmája, ami különben is csak a nyilvánosan megkötött házasságokra terjedt ki, ugyanis az alattomos házasságot a felek törvényes bizonyítékok hiányában eltagadták.

A házasság felbonthatatlansági dogmájának gyakorlati érvényesüléséről csak a tridenti közzsínat házassági reformjától kezdve beszélhetünk, miután e zsinat "Tametsi"

végzése véget vetett az alattomos házasságoknak.

A házasság fogalmából következik annak felbonthatatlansága, de mint említettük, ez a felbonthatatlanság nem feltétlen: vannak esetek, mikor az Egyház akár a hit biztosítása, akár más fontos okból felbontja a házasságot, ha az még nincs végrehajtva.

"Keresztények végrehajtott házasságát azonban csak az egyik fél halála bontja fel."

/dr. Huszár: Egyházjog 120. old. /.

Hogy a halál a házasságot felbontja a az özvegy új házasságot köthet, az kétségtelen; azonban a halálnak bizonyosnak kell lenni.

A XV. század óta az Egyházjog álta-

lános tanítása, hogy a végre nem hajtott házasságot a pápa megfelelő fontos okból felbontja. Ilyen ok pl., ha a fél fogadalmat tett, subdiákommussá szenteltetett, ha társát hűtelenül elhagyta, ... stb...

A felbontást a szentségi fegyelem bizottságától kell kérni, a végre nem hajtás tényét hivatalos vizsgálat útján állapítják meg.

A házastársi viszony tehát kétféleképen szűnhetik meg: 1./ teljesen és 2./ részlegesen.

Teljesen megszűnik a házastársi viszony a házassági kötelék megszűnése esetében, amikor vagy a bíró jelenti ki a házasságot semmitő akadály miatt érvénytelennek, vagy a

pápa felmentéssel felbontja a házasságot, ha a semmitő akadályt nem lehet teljesen bizonyítani, de a házasság bevégeztlensége bizonyos, végül ha az egyik fél szerzetesi fogadalmat tesz.

Részlegesen szűnik meg a házastársi viszony ágytól-asztaltól való elválás esetén, midőn maga a házasság érvényben marad. Az ágytól-asztaltól való elválás lehet örökös, vagy ideiglenes. Örökös elválás bekövetkezhet: a./ kölcsönös megegyezéssel, b./ ha az egyik fél házasságtörést követ el, c./ ha az egyik fél hithagyást követ el. /Ha mindkettő házasságtörést követnek el, III. Kelemen pápa dekrétuma nem engedte meg az elválást./

Ideiglenes ágytól-asztaltól való el-

válás:a./ kölcsönös megegyezés esetében.b./ az egyik fél válhat,ha a másik fél eretneké lesz,és őt is arra csábitja,durván bánik vele,életére tör,örökös viszályban vannak,az egyik fél a másikat rosszakaratulag elhagyja,ragadós betegségbe esik,pazarló,vagy büntényt követ el s ha az együttélés lehetetlenné vált.

A magyar házassági jog meghatározza, hogy melyek azok a kritikus esetek,melyeknél a házasság felbontását kérni lehet.Ezek a házasságtörés és más súlyos nemi deliktum, a házasság fennállása alatt más újabb házasság kötése, a házastárs élete elleni törés és a házastárs súlyos bántalmazása,olyan bűncselekmény elkövetése,amely miatt a bi-

róság halálbüntetést, vagy legalább 5 évi fegyház- vagy börtönbüntetést szab ki és a hűtlen elhagyás.

Továbbá a házassági törvény 80 §.

a. értelmében a házastársi kötelességeknek más súlyos megsértése, ha ezenfelül ezen okok miatt a további életközösség a felbontást kérő félre elviselhetetlenné vált. Mint fentebb említettük hasonló esetben a katolikus egyház joga is megengedi a házasfeleknek végleges ágytól és asztaltól való elválasztását, de nem engedei meg ilyen esetekben újabb házasság kötését.

Az 1894/31 t.c.-ben foglalt kötelező polgári házasság intézményének bevezetésével felmerül a kérdés : a katolikus

Egyház most már milyen álláspontra helyezkedik a házasság felbontásának kérdésében; ugyanis a kötelező polgári házasság bevezetésével tág tere nyílt a könnyelmű válásoknak is. A házasság felbonthatatlansága polgári jog szerint lehetetlen, hiszen az állam a házasságot azért vonja hatalmi körébe, mert vagy a szentségtől elválaszthatónak tartja, vagy mert tisztán polgári szerződést lát benne, már pedig minden szerződés felbontható. Ezzel szemben a Egyház nem tudja szeparálni a szentségi jelleget a házasság szerződés jellegétől s ezért a csak polgári házasságot kötő katolikus felek az Egyház szempontjából ágyasságban élnek még ma is.

A protestantizmus sohasem helyezkedett ilyen merev álláspontra, mint Ravasz

László ref.püspök mondja: " akkor szükséges a házasság felbontásának megengedése, mikor a házasság csak külső kötelék marad erkölcsi tartalom nélkül."

Mondhatjuk tehát, hogy a" házasság felbonthatóságából nem származik sérelem senkire sem, mert senkisé ism kénytelen meggyőződése ellenére felbontani a házasságot, viszont a felbonthatatlanságból sérelem származik azokra, akiknek vallási meggyőződése nem áll a szükségesnek talált felbontás útjába."/dr.Sz.Kun Béla:Az egyház, az állam és a házasság.66.1. Kálvin Könyvtár 10/11. szám./

A házasságnak különféle faját lehet megkülönböztetni, mint: matrimonium ratum, mely még kopulával nincs bévégezve; matrimonium

consummatum, mely már copulával perfektuáltatott; matrimonium verum, bizonyítható házasság; matrimonium praesumptum, amikor a jog feltételezi annak megtörténtét; matrimonium putativum, vélt házasság, mely tilos akadály miatt érvénytelen; matrimonium occultum, kihirdetés nélkül kötött házasság; matrimonium clandestinum, amelyet nem az egyház színe előtt kötöttek; matrimonium morganaticum, balkézre kötött, vagy rangon alóli házasság; és végül matrimonium attentatum, rosszakaratulag megkísérelt házasság. Legfontosabb megkülönböztetés azonban az, hogy van egyházi és van polgári házasság!

A polgári házasságnak még további 3 formáját hozta létre a jogfejlődés: 1./ az obligatorius, vagy kötelező polgári házasság,

amelyet nálunk az 1894/31 t.c. tett általános kötelezővé, 2./ a facultativ, vagy tetszőleges polgári házasság, amikor a felek tetszésére van bízva, hogy egyházi vagy polgári hatóság előtt kötik meg a házasságot, 3./necessitatis, vagy szükségbeni polgári házasság intézménye, amikor a házasságokat általában az Egyház színe előtt kötik meg, de ha az Egyház olyan akadály miatt nem akarja a feleket összehadni, amelyet a polgári hatóság figyelembe nem vesz, a házasságot megköthetik polgári hatóság előtt is. Ez a rendszer jelenleg Ausztriában van érvényben.

Sponsalia de futuro, sponsalia de

praesenti.

A házasságot már a legrégebbi időben is az el-

jegyzés előzte meg. Az eljegyzés nem egyéb, mint két különböző nemű személy kölcsönös igérete aziránt, hogy egymással házasságot fognak kötni. A jegyesség tehát előzetes egyezség a házasságkötésre. Florentinus szerint: "sponsalia sunt conventio et repromissio futurarum nuptiarum". I. Miklós pápa pedig 866-ban abol-gárokhoz irt levelében az eljegyzést: "sponsalia, quae futurarum sunt nuptiarum promissa foedera "-nak mondja. /Báró Roszner: Házassági jog 19.1./

Az eljegyzés eleinte épen úgy adás-vevés volt, min/maga a házasság s már a régi rómaiaktól kezdve bizonyos szinbólikus cse-lekmények kísérték az eljegyzést, mint pl. gyűrű adás, arrha, majd az arrha helyett az

eskü tétel. Az eljegyzés másik lényeges motívuma volt a leány átadása.

Hazánkban a kézadás volt nagyon elterjedt szokás, amelynek régi voltát bizonyítja III. Miklós pápának IV. Bászóló királyról írt levelének egyik sora: "iterum cum obligatione simili per manum dextram Regia fide data, Ungarico more."

/Báró Rószner : Házassági jog 55 l./.

A kézadás hazánk sok vidékén még ma is szokásban van, de jogi jelentőségét már elvesztette.

Petrus Lombardussal kezdődik az eljegyzésre vonatkozó egyetemes egyházjog. Ő hozza be a sponsalia de futuro és de praesenti közötti megkülönböztetésen alapuló elméletét, amelynek értelmében a consensus de praesenti

végérvényes házasságot létesít, míg a consensus de futuro csak ígéret a jövőbeni házasságra.

Nálunk az egyházi házassági jog receptiójának kezdete már az Árpád-korra nyúlik vissza és olyan adatunk is van, amely bizonyítja azt, hogy ezen időben már hazánkban is meg volt honosítva a sponsalia de futuro : az 1279-i budai zsinat szerint házasságot kötni annyit tesz, mint: consentire matrimonialiter per verba praesenti, eljegyzést kötni pedig annyi; mint : dare fidem de contrahendo matrimonio inter se.

Az eljegyzésnek hajdan sokkal nagyobb jelentősége volt, a házasság szükségszerű előzményének tartották, ma már jelentőségét elvesztette és mai jogunk szerint is az eljegyzésből

semmiféle kötelezettség nem származik a házasság megkötésére.

A házasság már a római köztársaság korában így volt meghatározva: consensus facit nuptias. Később, a kereszténység elterjedésével, midőn a keresztény vallás Rómában államvallás lett, a császárok constitucioi rendezték a házasság jogi rendjét és több olyan házassági ügyi rendelkezés, amely pedig nagyon is egyházi eredetűnek mutatkozik, mint amilyen pl.: a "cultus disparitas" akadály, a császárok törvényhozásából származik./dr.Sz.Kun Béla:Az egyház, az állam és a házasság 48.1./

A római birodalom felbomlása után az Egyház emberei a római jogot vallották magukénak és mindenfelé szabály volt, hogy "ecclesia

vivit lege Romana".

Tehát már az Egyház kezdetétől fogva kétségtelen, hogy a házasságot a felek kölcsönös megegyezése hozza létre, azonban a szándék kifejezett kijelentése soha-sem volt a házasság érvényességi feltétele; mivel pedig formához sem volt kötve, a megkötött házasságot nehéz volt bizonyítani, a pusztá megegyezés is sok visszaélésre adott alkalmat. E- bajokon segitendő, az ál-Izidori gyűjtemény által Evaristus pápának tulajdonított dekrétum kimondja, hogy a házasságot a pap előtt kell megáldatni. Tehát a házasságot még akkor sem a pap köti meg, miután a felek már előbb kinyilvánították akaratukat egymáshak.

A buzgó keresztyények ugyan már az el-

ső időkben is kérték házasságukra az Egyház áldását, de ennek elmaradása a házasságkötés jogi-
érvényére befolyást nem gyakorolt. "A felek a templom ajtaja előtt kötötték meg a házasságot, ahová a beleegyezés kijelentésének meghallgatására a pap kiment és csak akkor, amikor így már házas felek voltak, vonultak be a templomba elfogadni az áldást". /dr. Sz. Kun Béla: Az egyház, az állam és a házasság. 52.1./

Keleten Bölcs Leó császár a 9-ik század végén tette kötelezővé a papi áldást a házasságkötéshez, nyugaton azonban ragaszkodtak a "consensus facit nuptias" elvhez. Mégis az Egyház már kezdetől fogva megkivánta, hogy az ő tudtával és közreműködésével kössenek a keresztények házasságot, amely egyházi aktus azután beleillesz-

tetett a népszokás szerinti házasszertartások-
ba.

Ha azt nézzük, hogy azon cselekmé-
nyek közül, amelyekkel a régiek a házasságkö-
tést egybekapcsolták, az Egyház mit tekintett
házasság-létesítőnek, több, egymástól lényege-
sen eltérő elmélettel találkozunk.

Szent Ambrus szerint a házasság
létre jön a megegyezéssel, a testi egyesülés
nem szükséges elem.

Ugyan ezt valja szent Ágoston is, de
ő már kiemeli a commixtio corporum jelentő-
ségét és ő formulázza meg először, hogy "a
házasság egyik java a gyermeknemzés-bonum
prolis", /Reiner Házasságkötési jog 17.1./,
csak hogy ő előtérbe helyezi a házasság-nemi

jellegtől független társulás, életközösség minőségét. Szent Ágoston szerint tehát az impotentia vagy a sterilitas nem képezi a házasság felbontásának okát.

Ezzel szemben a frank egyház álláspontja szerint, a házasság létrejön ugyan a felek consensusával, de bizonyos esetekben, pl. impotentia, felbontható s csak akkor lesz feltétlen felbonthatatlan, ha a házasságnak szentsége beállott, ami a testi egyesüléssel jár együtt.

A XII. században két irányzat volt uralkon a házasságot létesítő cselekmények tekintetében: a copula elmélet, mely a copulában látta a házasság perfektuálását, ezt vallotta magáénak a bolognai iskolával együtt az egész itáliai Egyház /ecclesia transalpina / és a sponsalia

de praesenti elmélet, melyet a gallikán egyház /ecclesia cisalpina / követett.

A lombardiai álláspontot vallotta magáénak Gratianus is, de elméletének igazolására olyan szövegekre hivatkozik, amelyek közül elsődlegesen és közvetlenül egyetlen szöveg sem szól a copula elmélet mellett.

Gratianus szerint a házasságoknak két neme van: felbontható házasság, ahol csak a felek consensusa van meg és fel nem bontható, nemi copulával egybekötött, valamint megáldott házasság.

Ezzel szemben a gallikán egyház felfogása szerint, melyet Petrus Lombardus "Sententiae"-jében találunk kifejtve: 1./a házasságot az élőszóval kijelentett és jelenre

irányuló consensus létesíti, 2./a consensus de praesenti tárgya nem a carnalis copula, nem is a cohabitatio, hanem maga a házassági frigy, 3./Az eljegyzésnél adott consensus a jövőre szól és tárgya a jövőben megkötendő házasság. 4./A consensus de praesenti által létesített házasság valóságos szentségi házasság. 5./A nem consummált házasság épen úgy felbonthatatlan, mint a consummált házasság. 6./A klandesztin házasság is érvényes, de nem tisztetességes./Hamy: A jegyesség és a házasságkötés, 85-6-7.1./.

Vagyis Petrus Lombardus szerint a jelenre szóló consensus az, mely létrehozza a házasságot, az eképen létrejött házasság felbonthatatlan úgy, hogy még a szerzetesi foga-

dalom sem bonthatja fel.

Az e körüli vitát úgy próbálták eldönteni, hogy felállították a tételt, hogy a consensus kezdeményezi a házasságot, a copula pedig teljessé teszi.

Igen nagy baj volt az is, hogy határozott jogi rendezés hiányában tág tere nyílt a klandesztin házasságoknak. Gratianus előtt és az ő idejében a klandesztinitás csak tiltó akadály jellegével bírt, de a már megkötött házasságot annak klandesztin volta nem érvénytelenítette.

"A klandesztinitás tiltó akadályá te hát anyagilag fennállott Gratianus előtt, Gallia-ban legalább is a IX. századtól kezdve, /^r pseudo Izidor /de alakilag tiltó házassági akadály-

ként való felfogása és formulázása először Gratianusnál jelentkezik és Gratianus jogkönyvének elterjedésével lett a latin Egyházban, bár csak lassu receptió útján, elfogadva az iskola tanításában és az egyházi joggyakorlatban, /Hanuy: Jegyesség és Házasságkötés: 76.1./

Gratianus a klandesztin házasságot is felbonthatatlannak tartja, de ha nem lehet bizonyítani s az egyik fél tagad, a bíró által figyelembe nem veendőnek mondja.

Említettük már, hogy a házasságot létesítő cselekmények tekintetében két elmélet volt uralkodó, amelyek éles ellentétben voltak egymással. A két ellentétes tan közötti ellentétet III. Sándor pápa egyenlített ki. Kijelentette, miszerint páp és tanúk előtt -

"consensus de praesenti"-t kifejező szavakkal megkötött és nem consummált házasság már teljesen megkötött és felbonthatatlan házasság. A klandesztin házasságot ő érvényesnek tekintette, bár sürgette a házasságnak nyilvános, pap előtti megkötését. A felbonthatóság kérdésében pedig a nem consummált házasságot is elvileg felbonthatatlannak tekintette.

A házasságlétesítő cselekmény körüli vita III. Sándor dekretálisával el lett döntve: III. Sándor a "consensus de praesenti"-nek jelenre szóló szavakban való kijelentésében látja a házasság létesítő cselekményt.

A klandesztin házasságok kiirtása végett pedig a IV. Lateráni zsinat 51. kánonja újból tilalmazza a klandesztin házasságokat és

azok kiirtás-a végett.a házasság kihirdetését írja elő.

III.Sándor pápa rendelkezéseiben hozott törvények helyezik az egyház egységesítő házassági jogszabályait az eddig érvényesült nemzeti házassági jogok fölé.

Ugyanis a kánoni házassági jog,-mint láttuk -a római jogból fejlődött ki.Azonban minden népnél fejlődtek ki speciális,házasságra vonatkozó szakások,igy nálunk is s a római egyház kerülni akarván az összetűzést,recipiálta azokat,annál is inkább,mivel ő a házasság erkölcsi tartalmára fektette a fősulyt,mig amazok többnyire külső alakra vonatkoztak.Természetesen az Egyház nem szüntette meg assimilációs törekvéseit,mert mihelyet.reformtörekvésének lénye-

ge érvényre emelkedett; most már a külsőségeket is szabályozni igyekezett s a partikuláris jogfejlődést mindég szűkebb körre igyekezett szorítani s egy házassági világjogot akart kifejeznie.

A magyar házassági jogfejlődés .

A tridentini reform.

Hazánkban is volt nemzeti házassági jog, amelyre vonatkozólag első szabályozást Kálmán király házassági törvénye tartalmazott. Kálmán király törvénye már ugy szabályozta a házasságkötést, hogy azt az Egyház részvételével kell kötni: "De desponsatione coniugali placuit sanctae Synode, ut omnis coniugalis desponsatio, in conspectu Ecclesiae, signo subarrhationis consensu utriusque fieret; aliter

non coniugium, sed opus fornicationis reputetur!"

/Kováts: A házasságkötés, M-on. 6.1./.

E törvényre azt mondhatjuk, hogy még a tridenti zsinat végzésénél is szigorubb, mert Kálmán király törvénye az Egyház és a pap elé viszi a házasságkötést, a tridenti zsinat pedig csak a pap elé; viszont sanctio szempontjából a tridenti zsinat végzése erősebb.

Igaz, hogy Kálmán király törvénye sem teszi kötelezővé a nyilvánosságot, csak ajánlatossá, így akarta elejét venni klandesztin házasságokkal járó rágalmozó gyánusításoknak, addig ugyanis elég volt az érdekelt 2-3- személy jelenléte.

Egyik célja volt a törvénynek az, hogy a klandesztin, valamint a keresztények és po--

gányok közötti házasságokat megszüntesse s e tekintetben Kováts Gyula szerint: "a kezdés dicsősége Kálmán királyt illeti meg", bár Roszner szerint : "egyetlen egy történelmi emléket sem birunk, mely ezen törvényről a legsekélyebb említést is tartalmazná s Werbőczy István nem is ismerte ezen törvényt, mert más-különben arról megemlékezett volna a Hármaskönyvben."

/Roszner: Házassági jog. 61. l. /

A törvény különben sem tudott érvényesülni, mert továbbra is voltak, akik pap előtt, mások pap nélkül kötötték meg a házasságot. Mindezekből tehát valószínű, hogy Kálmán király törvénye soha nem is volt érvényben.

Kálmán király törvényével a triden-

ti zsinatot csaknem öt évszázaddal megelőzte, azzal a különbséggel, hogy ő egy új eszme hirdetőjeként lépett fel, míg a tridenti zsinat egy szokásjogilag kifejlődött szabályt formuláz meg.

Mindezek ellenére megállapíthatjuk, hogy a tridenti határozatnak Kálmán király törvénye egyengette útját, annál is inkább, hiszen a tridenti határozat nem szüntette meg Kálmán király törvényét, de az kiegészítette. A tridenti zsinat azon kívánalma pedig, hogy a kihirdetést az illetékes lelkész végezze, az sem volt új rendelkezés, mert nálunk már előbb is így volt a gyakorlatban.

Nagy Lajos királyunk idejében több ízben előfordult, hogy a házasságot a felek a

polgári hatóság előtt kötötték meg, ami való-
jában előképe volt a mai modern házasságnak,
sőt még III; Sándor pápa sem tett különbséget
a " coram parochio " és " coram notario " házasság
között: de az egyházi házasságkötés már az Ár-
pádok alatt el volt nálunk terjedve s az Anjouk
után is szakadatlan gyakorlatban maradt s ez
által elősegítette a tridenti zsinat határozatá-
nak receptióját.

Kálmán király törvénye utáni időben
csak az 1279-i budai zsinaton találunk alatto-
mos házasság elleni rendelkezéseket, amelyek
jobbára az 1215, IV. lateráni közzsínat ren-
delkezéseit veszik át, amelyek szerint az egy-
házi kihirdetés kötelező; azonban sem nálunk,
sem másutt nem vált állandóvá ez a gyakorlat,

s csak a Mátyás király idejéből való 1460 évi szepesi zsinat tartalmaz idevonatkozólag határozott intézkedést, amennyiben a kihirdetést háromszor kívánja meg.

"ajd az 1493 évi esztergomi tartományi zsinat rendeli a háromszori kihirdetést, amelyek között 15 napi időköz legyen, míg az I. Ferdinánd uralkodása alatt tartott 1560 évi nagyszombati zsinat szerint, ² már csak a jó erkölcsök állanak útjában annak, hogy a házasságkötés ne essék meg alattomosan." /Kováts:
A házasságkötés Mön. 13. 1. /.

A tridenti zsinat előtti időkből a házasság jogi szabályozásának hiányosságai rendkívül sok zavarra adtak okot; megtörtént, hogy a bíró egy érvényes, de titkossága miatt

nem bizonyítható házasságot érvénytelennek nyilvánított, vagy egy szabályszerűen megkötött érvényes házasságot érvénytelennek, mondott ki, mert a fél csalárd módon azt állította, hogy már korábban mással kötött házasságot; azonkívül a klandesztin házasságok az érzékiség és leánycsábítás alkalmáivá lettek, ezek voltak a fő-okok, amelyek a tridenti zsinat atyáit a "Tametsi" dekrétum meghozatalára és a klandesztin házasságok tilalmazására indították.

1763 okt. 23-án becsátotta ki a trident zsinat a "Tametsi" kezdetű dekrétumát, amelynek főbb rendelkezései a következőkben foglalhatók össze: A házasságot úgy kell megkötni, hogy a zavarok elkerülése céljából bi-

zonyitható legyen. Evégből három, egymást követő ünnepnapon hirdettesenek ki a felek s azután a házasságkötést nyilvánosan, "in facie ecclesiae" plébános közreműködésével kell végrehajtani.

Ha valaki pap, valamint 2, vagy 3 tanu jelenléte nélkül akar házasságot kötni, az ilyenek a zsinat megfosztja házasságkötési képességüktől és az ennek dacára kötött házasság érvénytelen, egyben a formát be nem tartó pap, felek és tanuk ellen a püspök tetszésétől függő büntetést alkalmazhat.

Azonkívül a felek az áldás előtt ne lakjanak egy házban, az áldást az illetékes lelkész adja rájuk, a plébánosnak legyen egy könyve, melybe a házassági szerződés megkötését és a tanuk nevét feljegyzi, végül a felek legalább

3 nappal a házasságkötés előtt győnjanak meg.

A határozat záradékában meghagyja a megyéspüspököknek, hogy plébániánként hirdessék ki és csak ott lép életbe a dekrétum, ahol így kihirdették.

A "forma Tridentina" tehát a plébániánként való kihirdetés által kötelezővé lett az összes latin szertartású katolikus hívekre, az akatholikusokra nézve csakis a tulnyomóan katolikus lakosságu országokban vált kötelezővé, vegyes vallásu országokban csakis akkor, ha ott az illető felekezetnek nem volt a kihirdetéskor külön hitközsége; tulnyomóan akatholikus országokban pedig mindig csak az illető plébánia katolikus híveit kötelezte.

A "forma Tridentina" általi rendezés

azonban nagyon bizonytalan volt,miután érvényét az ill. plébános általi kihirdetéstől tette függővé.És ebben rejlett a tridenti házasságkötési jog nagy hibája is.

"Az érvénytelen házasságkötéseknek egy soha ki nem apadó forrása volt,mert jogvélelem alapján tévesen illetékesnek tekintett plébánosnak tényleges illetéktelensége miatt akkor is érvénytelenek voltak az így kötött házasságok,ha sem a feleket,sem a plébánost nem terhelte mulasztás a proprius parochus kipuhatolása körül,ha tehát ugy a felek,mint a plébános "bona fide" jártak el."
/Hanuy:Jegyesség és házasságkötés:62.1./.

Gyenge oldala volt a "forma Tridentinának",hogy a nem katolikus keresztényeket

is kötelezte szabályainak betartására, ha ezek olyan helyen laktak, ahol a "Tametsi" ki/lett hirdetve és ha ezek az ákatholikusok a kihirdetés alkalmával külön egyházközséget még nem alkot-
tak, valamint az is hibá/j-a volt, hogy nem volt az egé/ssz katolikus Egyházra kötelező, ugyszin-
tén a vegyes házasságokra sem volt egységes há-
zasságkötési joga.

A végzés azon rendelkezését is, hogy "plébániánként hirdettessék ki", a magyar püs-
pökök nem tudták végre hajtani, ugyanis a tö-
rök hódítással járó zavaros körülmények, vala-
mint a vallás mozgalmak más irányban foglal-
ták le idejüket; Ferdinánd király pedig közvet-
lenül a "Tametsi" kibocsátása előtt, 1563. jul.
19-én kelt levelében tiltakozott az ellen,

hogy "oly tisztán világi ügyek, mint a házasságok és a trónutódlások, a zsinat által tárgyaltnak". /Rószner: Házassági jog. 122.1./.

Egyébb adatokból is következtethetjük, hogy a "cap. l. de reformatione matrimonii" hazánkban nem lett kihirdetve s így a "forma Tridentina" receptióját csak observantiának tulajdoníthatjuk, ami alatt értjük a receptió azon nemét, midőn valamely szabály azon kötelességszerű tudatban használtatik, hogy azt valamely jogalkotásra jogosult szerv alkotta.

Hogy pedig a "forma Tridentina" mikor lett nálunk kötelező, legvalószínűbb, hogy csak a XVII. sz. legvégén vagy a XVIII. sz. elején, mégpedig a katolikusokra általánosan kötelező hatállyal.

Említettük, hogy a "forma Tridentina" csak ott volt kötelező, ahol kihirdették, "De még így is támadtak nehézségek a nem tridentini forma szerint kötött házasságok megkötése körül, ezért XIV. Benedek pápa 1741. nov. 4-én kimondja, hogy az eretnekek házasságát, ha nem a tridentini forma szerint kötötték is, ha csak más kánoni akadály nincs, érvényesnek kell tartani, sőt a katolikusoknak nem katolikusokkal kötött házasságát is, ám az ilyenek kötése súlyos véték, ugyancsak a tridentini forma nélkül is, érvényesnek kell tartani." /dr. Sz. Kun. Béla: Az egyház, az állam és a házasság 57. l. / .100 évvel később e szabály Magyarországon is általános elfogadásra talált.

Ugyancsak XIV. Benedek kimondta az

individuitas contractus alapján, hogy:ha az egyik fél mentes a "forma Tridentina" alól, mentességét átviszi a másokra is.

Ilyen formán a "forma Tridentina" hatályossága tekintetében három jogterület alakult ki:1./ahol kihirdették és kötelező, 2./ahol nem hirdették ki és 3./ahol katolikusokra kötelező, protestánsokra nem, de a vegyes házasságot kötő protestáns fél átviszi mentességét a katolikus félre. Magyarország is ehez a jogterülethez tartozott.

A "forma Tridentina" azon kijelentésével, miszerint " a felek házasságkötésre irányuló akaratukat az illetékes közeg előtt kijelentik", megegyezik II. József császárnak a házasság ügyében kibocsátott pátense is,

sőt még sanctió tekintetében is, amennyiben az illetéktelen közeg előtti házasságkötés mindkettő szerint érvénytelen; II. József császár alkalmazkodott ugyan a tridenti formához, de ő a házasságban nem lát mást, mint polgári szerződést s a lelkészt, aki a házasság megkötésénél közreműködik, állami tisztviselőnek tekinti.

A pátens tárgyában a primás elnöklete alatt értekezlet is volt Esztergomban, melyen kimondották, hogy a katolikus papság kész a pátensnek fogamatot szerezni, de csak az egyházi jog sérelme nélkül. A kir. helytartótanács erre 1786 nov. 14-én azt az észrevételt tette, hogy miután ezen része sok zavarra adhat okot az utasításnak, javasolja, hogy apapság a pátens

feltétlen követésére utasították.

A pápens különben sem volt sokáig általánosan kötelező,ugyanis már az 1790/91 évi 26 t.c. azt rendelte, hogy a pápens ezután a protestánsok külön joga maradjon.

A pápens által teremtett jogrendszer és a "forma Tridentina" által teremtett jogrendszer több tekintetben élesen eltér egymástól.A két jogrendszer egymással azért összeütközésbe nem kerülhet,ha egyvallásu felek házasságáról van szó,míg vegyes házasságok esetén az egyházi jog kénytelen a tridenti formából engedni,miután a polgári jog megkövetelt jogi rendszere minden egyezkedést,engedékenységet mereven kizár.

Vegyes házasságok a " Tametsi " után,
protestáns jogfejlődés.

A " Tametsi " után kötött vegyes házasságokat, amelyeket a katolikus Egyház, illetőleg az ő papja nélkül kötöttek, az Egyház csak régi jog alapján ismerheti el. Ugyanis míg az Egyház házassági törvényei minden megkereszteltet egyaránt köteleznek, a tridentinai határozat hatályosulása a parochiánkénti kihirdetéstől tetőtől függővé s ezáltal azt a benyomást kelti, hogy a protestánsokra nem alkalmazható.

Az bizonyos, hogy a protestánsokra tekintettel volt a határozat, de csak a már megszervezett protestánsokra; a dekrétum arra az esetre nem rendelkezett, ha a protestantizmus olyan helyeket kerít hatalmába, ahol a dekrétum már ki

lett hirdetve s ez által kötelezővé vált.

Igy azután lehetséges volt, hogy a protestáns fél akkor is átszármasztassa a vele házasságra lépni akaró katolikus félre mentességét, ha a katolikus félre egyébként kötelező lett volna a "forma Tridentina".

A vegyes házasságok gyakoribbá váltával mind hangosabb lett a követelés, hogy a vegyes házasságkötés ne szorítottassék bele a tridenti formába. Nagy baj volt az is, hogy a vegyes házasságokban a gyermekek katolikus nevelésére nem tudtak kellő garanciát szerezni, ezért a katolikus Egyházi előljárók szigorubb eszközökhöz nyultak.

Lajcsák Ferenc nagyváradai püspök
1839 évi marc.25-iki pásztori körlevelében

utasította a papságot, hogy a vegyes házasságkötésnél különös gondot fordítsanak az Egyház érdekeire; különösen igyekezzenek a feleket rávenni arra, hogy a gyermekek mind katolikuskak legyenek. Ha e törekvés sikertelen, úgy a feleket nem kell a házasság megáldására érdekesíteniük; tökéletesen elegendő, ha a jövőbelieket a pap a parochián fogadja, házasságkötésüket meghallgatja s a házasulók anygkönyvébe bejegyzi". /Kováts: Házasságkötés M-on, 106. l./

Ez az intézkedés sok bonyodalmat idézett elő, s a passiv assistentia elől ugyakartak menekülni, hogy a vegyes házasságok megkötésénél nem a tridentiformát követték. Ez természetesen fokozottabb mértékben előtérbe állította a nem a tridentiforma szerint kö-

tött házasságok érvényességének kérdését.

Miután tehát a vegyes házasságok megkötésénél a régi egyházi jog alkalmazható, ezzel adva van a lehetősége annak, hogy felek nincsennek kötelezve arra, hogy valamely felekezeti papja elé menjenek, sőt akár polgári hatóság előtt is megköthetik a házasságot. Ilyen esethen abból az is következik, hogy a római Egyház a házasságkötést a felek pusztán akaratkijelentésére redukálja, mikor is nem szükséges sem egyházi, sem polgári hatóság jelenléte, amint a tridentinai zsinat előtt az ~~nam~~ is volt szükséges.

Az 1790/91 é. 26 t. c. rendelkezése; *proles e mixtis matrimoniis, quae semper coram Parochis Catholicis ineunda erint....*"szerint,

a vele ellenkező cselekményt feltétlenül érvénytelenné tette; midőn pedig az 1844 é. 13 t. c. a vegyes házasságkötést protestáns lelkész előtt is megengedte, az 1790/91 é. 26. t. c. kibővítésének tekinthetjük.

Az 1868:53 t. c. pedig kimondja minden bevett vallás-felekezet tagjaira nézve, hogy a vegyes házasság bármelyik vallásfelekezet papja előtt köthető. Ily módon az 1894:31 t. c.-ig, hazai törvényeink szerint katolikus fél nem köthetett vegyes házasságot alattomosan, minden papi segédlet nélkül.

Az 1856 okt. 8-iki császári pátens az osztrák birodalmi katolikusokra visszaállította az egyházi jog uralmát, kimondva, hogy vegyes házasság katolikus pap előtt köttessék, azonban

a Magyar Szent Korona-országaira továbbra is érvényes maradt az 1841 ápr.30-iki pápai bréve és instructio,mely szerint nálunk vegyes házasság másként is köthető,mint katolikus pap előtt.

Ugyanis a római katolikus püspöki kar közbenjárására adta ki XVI. Gergely pápa rendeletére Lambruschini kardinális Magyarország primásához és püspökeihez azt az utasítást,mely szintén igen kárhoztatja a vegyes házasságot és kivált a nem római katolikus pap előtti kötést,mégis kimondja,hogy coram catholicis ministro seu non servata Concilii Tridentini forma celebrata mixta matrimonium.....erunt ab episcopis et parochis prudenter dissimulanda et quamvis illicita

pro validis habenda." /dr, Sz. Kun Béla: Az állam, az egyház és a házasság 57 l./.

A tridenti dekrétum hiányosságai csakhamar szükségessé tették, hogy a tridenti forma mentességei és kivételei szüntettesenek meg és a házasságkötési jog egyesíttessék. A Sacra Congregatio Cardinalium 1906 febr. 17-én kezdte meg tárgyalásait a "Tametsi" reformjáról.

Közben 1906 jan. 8-án a "Provida" constitutio bocsáttatott ki, amely a német birodalomban az összes katolikusokra, ott is, ahol nem hirdették ki, kötelezővé tette a "forma Tridentina"-t, az ákatholikusok egymásközötti házasságát pedig mentesítette a "forma Tridentina" alól; azonban 1908 ápr.

18-án az egész latin Egyházban életbe lépett a "Tametsi" reformja-ként megjelent "Ne Temere" dekrétum, mely egy "dekrétum generale Congregationis" jellegű egyházi törvény.

E dekrétum a "Benedictina" kiváltságot mindenütt megszüntette, kivéve a német birodalmat. A házasságkötés nyilvánossága a katolikusokra általános hatállyal bontó akadály /impedimentum clandestinitatis/ tétetik. A tisztán ókatholikusok házasságai a házasságkötés nyilvánosságára és a clandestinitas bontó akadályára vonatkozó egyházi törvény alól mentesítetnek. A Németországon kívüli vegyes házasságok érvényességének általánosan kötelező feltételévé tétetik a házasságkötés nyilvánossága és pedig már nem a "Tametsi", hanem a "Ne

"Ne Temere" decretum által előirt forma kötelező betartása mellett." /Hanuy⁹ Jegyesség és Házasságkötés 277 l./

Láthatjuk, hogy a "Ne Temere" decretum tökéletesebb, mint a "Tametsi", mert a "Ne Temere" a katolikusokra egyöntetű jogterületet jelentett és 1908 ápr. 19-e óta két katolikus fél polgári forum előtt szentségi házasságot érvényesen nem köthet.

A "Ne Temere" nyomán kelt nyugtalan-
ság lecsillapítására 1909 ben a "Provida"
constitutiot Magyarországra is kiterjesztet-
ték, azonban az 1917 ben életbe lépett "Codex
Juris Canonici" már ismét a "Ne Temere" ál-
laspontján van.

Fölmerül most már az a kérdés, hogy

hogy a protestáns felet, mennyiben kötelezi a "forma Tridentina" ? Ez annál nehezebben volt eldönthető, mivel a végzés életbelépése a parochiánkénti kihirdetéstől lett függővé téve, de az minálunk az akkori zavaros viszonyok között nem valósulhatott meg, és csak observantia útján akkor lett érvényes, mikor már a protestánsok különválása az 1606-iki bécsi béke által elismertetett. A megoldás itt az volt, hogy mindig az egyes eset elbírálásától függött, hogy a tridentini forma mennyiben érvényes a protestáns félre.

A "sponsalia de praesenti" nyilvánosságának követelésében Luthertől- Boehmerig a protestánsok is eljutottak a tridentini zsinat álláspontjáig, sőt még azon is túl mentek, mi-

dön a lelkész, mint a házassági szerződésnél megkivánt ünnepélyességi tanu jelenlétével meg nem elégedve a lelkésznek templomi aktív közreműködését kivánták meg a házasság érvényességéhez.

Azonban a protestánsok összezavarták a házasságkötést a házasság végrehajtásával, ezzel szemben a tridenti zsinat csupán a régi ~~k~~anonjogi sponsalia de praesenti-t hirdette továbbra is a házasságkötésnek és csak ennek nagyobb nyilvánosságát írta elő "sub valōre" a "Tametsi"-ben, majd még ünnepélyesebb és aktívabb alakkal a "Ne Temere" decretumban. A protestánsoknál a házasságkötés lényegére kombinálták a római jog eszméjét a német jogfejlődés formájával. A római jog receptióját azonban, úgy

kell érteni, hogy német jogfejlődés formájába, a papi egybekötésbe átvitetett a római házasságkötésben fellelhető jogi eszme a házasságkötés és a házas élet egyidejű kezdődéséről. Azonban ennek a jogi rendezésnek nem lett az a befejezése, hogy a papi egybekötés vált volna az egyedüli móddá a házasság megkötésére nézve.

A protestáns jogfejlődés a házasságkötés fogalmát addig vitte, hogy a házasságkötés ma már úgy értetik, hogy ezáltal a felek a házaséletre is egyesülnek. Így volt ez már II. József házassági pátensében is.

Erdélyt illetőleg az vált a helyzet, hogy ott már a tridentin reform előtt is annyira befogadták a reformációt, hogy ott

alig volt néhány katolikus egyház-község, ennél fogva a tridenti forma receptiojáról szó sem lehetett. Erdélyben a protestánsoknak "házassági dolgában külön rendjük volt, melyet nem a világi hatalom hozott létre, hanem saját egyházi életük." /Kováts: Házasságkötés M-on. 209 l./

Magyarországon ellenben a protestánsok önnálósága házasságuk dolgában nem érvényesült ekéggé.

Az alattomos házasságkötések a protestánsoknak is sok bajt okoztak, azonkívül a sponsalia de praesenti és sponsalia de futuro közötti különbség jogi értelmezésénél is sok félreértés keletkezett.

Luther maga sem tudott tiszta helyze-

tet teremteni s növelte a bajt az is, hogy a "protestánsok hazánkban nem érezték át kellő módon annak a szükségét, hogy azon tényleges állapotnak, melybe jutottak, hasznát vegyék ~~egy~~, hogy maguknak biztos jogi létet biztosítsanak, ami természetesen szervezett és pedig erős jogi szervezett nélkül nem volt elérhető. Azzal pedig egyáltalában nem törődtek, hogy a lételöket a magyar alkotmánnyal szerves összhangba kell hozni". /Kováts: Házasságkötés M-on. 213 l./

Csak községi szervezetük volt, az egész országra kiterjedő nem. Így volt ezután lehetséges, hogy még az 1790/91 évi 26 t.c. megalkotása után is azt kívánták, hogy Szent-
szék biráskodása protestánsoknak házasságában továbbra is fenntartassék. Sem a bécsi, sem a

liózi béke nem intézkedtek határozottan a protestánsok szabadságának biztosításaként külön egyházi bíraskodástól. Sőt a bécsi béke egyenesen ki is mondta, hogy a Szentszékek maradjanak. Önnálló jogéletre volt ugyan törekvés, de a magyar közjogban felvéve soha sem lett. A magyarországi protestánsok nem jól helyezkedtek el a magyar közjog sáncaiban.

Az 1894:31 t.c., újabb reformtörekvések.

Hosszas társadalmi és politikai harcok előzték meg e törvényt, mely egy már II. József háassági pátenzáében fellelhető gondolatot valószított meg; a kötelező polgári házasság intézményét.

A protestáns elfogultsággal épen nem

vádolható Kováts Gyula mondja: "Vannak intézmények, melyek megvalósítása bizonyos fejlettségi fokon elkerülhetetlen, ilyen a polgári házasság intézménye." /1.287 old./

Az 1894:31 t.c. szerint: A polgári kötés az egyházi házasságkötés előtt végzendő. Az az egyházi személy, aki a feleket összeadja anélkül, hogy igazolták volna a polgári kötés megtörténtét, vétséget követ el, mely 1000 K.-ig terjedhető pénzbüntetéssel sújtandó; nem büntetendő a cselekmény, ha az egyházi összeadás az egyik félnek közeli halállal fenyegető betegségében történt. A polgári kötés megtörténtének igazolására az állami anyakönyvvezető által kiadott tanusítvány szolgál.

E törvényt a katolikus Egyház részé-

ről állandóan támadták és támadják ma is, miután rendelkezései a kath. Egyház álláspontjával homlokegyenest ellenkeznek, sőt az Egyház nem is ismeri el az e törvény alapján kötött házasságokat érvényesnek és azt a kath. felet, aki ily módon egyházi közreműködés nélkül köt házasságot, kiközösíti.

A múlt évben hozta nyilvánosságra Serédi Jusztinian, Magyarország hercegprímása házassági reformjavaslatát, melynek főbb pontjai következőkben foglalhatók össze: Az állam ismerje el a felekezetek házasságkötési jogát. Minden házasságot az állam addig ismerjen el jogilag hatályosnak, ameddig az illető felekezet törvénye elismeri, amely szerint a házasságot megkötötték, .

Vegyes házasságoknál a feleknek jogukban álljon választani, hogy melyik felekezet lelkésze előtt kötik meg a házasságot. H a pedig a felek ily módon egyházi házasságkötést nem akarnak, jogukban álljon polgárilag házasságot kötni.

A javaslat szerint Magyarországon hatásaiban teljesen különböző, háromféle házasság lenne; polgári házasság és a nem katolikus felekezetűek házassága, mely kettő felbontható és a római Egyház házassága, mely felbonthatatlan.

A javaslat azonban nem csak a protestánsok ellenkezésével találkozik, hanem még a katolikus hitfelekezetűek nagy tömegének nem tetszésével is, hiszen " a házassági bírák előtt a katolikus társadalom minden rendű és rangu

tagjai megjelennek és sokszor a kath.irány legexponáltabb politikai vezetői is. Nincs kizárva, hogy^{ha} a katolikusokra nézve a magyar törvényhozás újból a házasság felhontathatóságát hozná be, ez /azonban/ nagy felzudulással és elégedetlenséggel találkozónék." /dr. Gyulai Ernő: A házasság felhontásáról, Kálvin Könyvtár 1911 s. 98 l./

Minden esetre nagy tévedésnek tenné ki magát az, ki arra törekednék, hogy a házasságot, mint merőben jogi viszonyt szabályozza. Az korántsem él igazán a házasságnak és a házasságban, ki csak azon van, hogy a jogi szabályokba ne ütközzék.

A házasság erkölcsi lényénél fogva a jogi szabályozás dolgában kevésbé hozzáfér-

hető. Sokat, a legtöbbet az erkölcsre kell bíz-
ni, ha csak a törvényhozó nem akarná azt a bal-
gaságot elkövetni, hogy minden erkölcsi tekin-
tetből jogi szabályt faragjon s ez által az
erkölcs lényéhez annyira hozzátapadó individu-
alitas mozzanatát a házasságból kiirtsa.

V É G E .

BEKREKNI EGYETEM KÖNYVTÁRA
1960. 1953.
gyarapodási napló száma